

Slavenski dom

Ste. 266

V Ljubljani, v tisk, 19. novembra 1936

Leto 1.

Španski nacionalisti bodo zdaj dobivali javno pomoč iz Nemčije in iz Italije

Italija in Nemčija sta priznali Francovo vlado

Berlin, 19. novembra. o. Nemška vlada je priznala vlado generala Franca.

Rim, 19. novembra. o. Službeno objavljajo, da je italijanska vlada priznala vlado generala Franca.

Rim, 19. novembra. o. Italijanska vlada je sklenila priznati vlado generala Franca ter vpostaviti diplomatske zveze s Španijo. Istočasno je italijanska vlada odpoklicala svojega mornariškega zastopnika, akreditiranega pri madriški vladi. Uradni komunik, objavljen v zvezi s tem sklepom italijanske vlade, je popolnoma enak onemu, ki ga je o priznanju nacionalistične vlade v Španiji izdala nemška vlada v Berlinu.

Uradno poročilo pravi, da se je fašistična vlada odločila priznati Franca, ker so Francove čete do zdaj dobile oblast nad večjim delom Španije. Tudi ni nobenega dvoma, da bodo vpostavili Francovo avtoriteto v ostali Španiji. Novi odpravnik poslov, predstavnik Italije pri Francovi vladi, bo takoj odpotoval v Burgos.

... Ker nima rdeča vlada nič več moči ...

Berlin, 19. novembra. o. Zunanje ministrstvo utemeljuje priznanje Francove vlade z nagibi, ki jih je Nemcem narekovala zunanje-politična uvidevnost. Madriške vlade ni več smatrati za zakonito vlado v Španiji, ker nima več nobenega ugleda in nobene moči. Rdeča vlada je nesposobna, da bi zavarovala tuje državljane, njihovo življenje in njihovo imetje pred anarhističnimi tolpami. Nemčija je za-

stoj zahtevala od te vlade zadoščenja za umore nemških državljanov in za zaplenbo nemških letal v Madridu.

Kar se tiče novih španskih zastopnikov v Nemčiji, bo Nemčija priznala tiste, ki so se postavili na stran Francove vlade. V Berlinu je itak nima rdeča španska vlada drugega, kakor odpravnik poslov Rovero. Nemška vlada je takoj odpoklicala svojega odpravnika poslov, ki je bil zdaj v Alicantu in imenovala zastopnika pri burgoški vladi, ki bo takoj po zavzetju Madrida odšel v Madrid.

Da sta Nemčija in Italija skupno storili ta korak, utemeljujejo v Berlinu tako, da sta se obe državi pri zadnjih razgovorih v Berlinu postavili na isto stališče glede boja proti komunizmu v Evropi.

Avstrija in Madžarska sledita

Dunaj, 19. novembra. o. Dobro poučeni krogi zatrjujejo, da bosta nemškemu in italijanskemu priznanju Francove vlade sledili tudi Avstrija in Madžarska, saj so se o tem sporazumeli z italijanskim zun. ministrom Ciano na sestanku držav Rimskega sporazuma na Dunaju. Avstrija bo že prihodnje dni odpoklicala svojega zastopnika v Madridu in odvzela diplomatske pravice zastopnikom rdeče vlade na Dunaju.

Odkrita pomoč nacionalistom

Pariz, 19. novembra. o. Francoski krogi sicer korak Nemčije in Italije glede priznanja Francove vlade ni presenetil, ker so bili pripravljani nanj že od Cianoovega obiska v Berlinu. Vendar pravijo, da bo prinesel resne posledice, ker imata zdaj Nemčija in Italija po mednarodnem pravu prosto pot, da odkrito pomagata špan-

skim nacionalistom, kar bosta tudi storili. Francozi upajo edino še v odbor za nevmešavanje, čigar važnost bo šele zdaj stopila v vsej pomembnosti na dan. Francija svojega stališča v odboru za nevmešavanje ne bo spremenila.

Res je, da je nemško in italijansko priznanje prišlo malo prezgodaj, pričakovali so ga šele, ko pade Madrid. Zdi se pa, da ga je pospešila po eni strani vsebolj odkrita pomoč boljševiške Rusije, po drugi strani pa nacionalistične priprave za pomorski naskok na Barcelono in katalonsko obalo, kjer bo prišlo čisto gotovo do širših zapletov, zaradi velikega mednarodnega pomorskega prometa na tej strani.

London, 19. novembra. o. V angleškem zun. ministru so dobili obvestilo o nemškem in italijanskem priznanju nacionalistične vlade v Španiji takoj, ko se je to zgodilo. Prepričani so, da ta korak ne bo vplival na nadaljnje delovanje odbora za nevmešavanje in da je treba to smatrati za čisto teoretično stvar.

Zastopnik sovjetskega poslaništva v Londonu pa je o tem odbil sleherno izjavo.

ZN prizna samo gospodarja Madrida

Zeneva, 19. novembra. o. Havasov dopisnik poroča, da stoji glede priznanja nacionalistične vlade v Zenevi na stališču, da bo ZN z vsemi svojimi članicami priznala tisto vlado, ki bo gospodarica v Madridu. Če se ga polasti Franco, bo pač treba priznati njegovo vlado.

Pri ZN pravijo, da je priznanje vlade generala Franca nova kršitev člena 10. pakta ZN in da bodo pred ZN torej postavljeni novi problemi. Zato bo zelo važno zasedanje ZN, ki je napovedano za 7. decembra.

Razgovori kneza Pavla v Londonu

London, 19. nov. m. Včeraj popoldne ob 4 je knez namestnik Pavle sprejel v dvorcu kentskega vojvode britanskega državnega podtajnika Roberta Vansittarda. Avdiencia je trajala nad eno uro. To je tretji sestanek, ki ga je imel knez Pavle z britanskimi državniki. Kakor znano, je predvčerajšnjim sprejel britanskega zun. ministra Edena, nato pa je obiskal predsednika vlade Baldwin.

Vesti 19. novembra

V Moskvo po takojšnjo pomoč, je po poročilih varšavskih listov, prispelo pred dvema dnevoma odposlanstvo madriške vlade.

Zaščito turških manjšin bo od Francije s posebno spomenico zahtevala Turčija v tistih krajih Male Azije, ki si jih je prisvojila Francija.

Dve poslopji sta eksplodirali v Newcastleu blizu Londona. Zračni pritisk je bil tako silen, da je po cesti metalo v zrak kolesarje in motocikliste.

Podatke o evropskem oboroževanju zahtevajo angleški poslanci od vlade. Vlada naj na posebni tajni seji da svoja poročila o stanju oboroževanja v posameznih državah na vpogled poslanecem.

Obvezno mladinsko organizacijo je osnovala s posebnim zakonom grška vlada. Predsednik organizacije bo vsakokratni predsednik vlade. Organizacija bo delovala v krščanskem duhu in bo vzgajala mladino narodnostno, socialno in kulturno. Poleg tega bo tudi nekaka predpripravljalna vojaška organizacija.

Pogreb Papanastasia, prvega predsednika grške vlade po balkanski vojni, bodo danes pokopali na državne stroške in s primernimi častmi.

Avstrijski državni tajnik dr. Schmidt pride danes v Berlin. Nemški listi njegov prihod navdušeno pozdravljajo kot prvi zunanji dokaz prijateljstva, ki je nastalo po nemško-avstrijskem sporazumu.

Dva sovjetska parnika so ustavile španske nacionalistične bojne ladje in jih odvedle s seboj v pristanišče Perol. Ladji sta vozili orožje in strelivo.

Madžarski regent Horthy bo na svojem potovanju v Rim obiskal tudi Avstrijo. Na poti do italijanske meje ga bo spremljal tudi avstrijski kancler dr. Schuschnigg.

O prenosu ZN bo z angleškim zun. ministrom Edenom razpravljali glavni tajnik ZN Avenol, ki je včeraj dospel v London.

Angleški fašisti upajo na 100 poslancev pri prihodnjih volitvah v angleški državni zbor. Toliko kandidatov namreč mislijo postaviti.

Veliki fašistični svet se je sestel snoči v Rimu in je sprejel nekaj važnih sklepov. Potrdil je tudi razdelitev italijanskega prosvetnega ministrstva na ministrstvo za pouk in na ministrstvo za umetnost.

Belgijski kralj se je zaročil, kakor poročajo nekateri evropski listi, z vojvodino Adelajdo, sestro Otona Habsburškega. Belgijski kralj je dvoveč že dve leti, ko sta se s pokojno kraljico Astrido v Švici z avtomobilom ponesrečila, da je bila kraljica na mestu mrtva.

O novem položaju v Podonavju piše pariški »Temps« in namiguje, da Jugoslavija ne more popolnoma računati na francosko pomoč v primeru kakakega napada od Italije, če ne bi tudi ona hotela za vsako ceno pomagati državam, katerih zaveznica je Francija. To je najbrž samo odgovor na našo, zadnje čase samostojno zunanjo politiko.

Turistovskega sporazuma z nami želi Madžarska, kakor pišejo madžarski listi. Pobudo za to daje vedno večji dotok izletnikov in letoviščarjev iz Madžarske v Jugoslavijo. Za tak sporazum sta obdeve vladi tudi pripravljene.

Obletnico proglasitve sankcij so včeraj praznovali v Italiji. Po Mussolinijevem odloku so po vseh krajih države na občinske hiše vžidali posebne plošče, ki govore o tem, kako je Italija junaško premagala odpor 52 držav.

Protest proti nemški kršitvi pogodb z zadnjo odpovedjo mednarodnega nadzorstva pri plovi po nemških rekah je pripravljala Francija v Berlinu. Toda Anglija, Švica, Italija in Holandija so se izrekle proti temu, češ, da tak korak nima smisla.

Najnovejše iz Španije

Barcelona, 19. novembra. o. Snoči od 10. ure dalje se madriška radijska postaja ne oglašuje več. Tukaj pravijo, da zaradi nekih tehničnih napak. Predsednik španske republike Manuel Azana bo ostal v Barceloni in ne bo odšel za ostalo vlado v Alicante, da dokaže, da Katalonija ne namerava proglasiti svoje neodvisnosti, kakor to piše evropsko časopisje.

Sevilja, 19. novembra. o. General Llano je v snočnem svojem govoru po radiju razglasil veselje nad italijanskim in nemškim priznanjem Francove vlade. Temu veselju se pridružuje vsa Španija in kliče živijo Italiji in Nemčiji.

Vsi Madridčani, ki so pobegnili še pred obleganjem mesta in prebivajo v krajih, ki so pod oblastjo nacionalistov, so se Francovemu poveljstvu prostovoljno javili, da bodo ob zavzetju Madrida vrstili samaritansko službo.

Puerta del Sol, srce Madrida, gori

Madrid, 19. novembra. Bombardiranje mesta se nadaljuje in je bil včerajšnji dan še strašnejši od prejšnjega dne. Mnoge četrti so v plamenih. Puerta del Sol je žrtev plamenov. Ob 23 je prišlo do strašnih eksplozij, ki so jih povzročili zračni torpedi silne velikosti. Ker uničevanje še traja, ni mogoče presoditi obsega bombardiranja.

Havas poroča: Tukajšnji radioklub poroča, da se v mednarodni legiji na strani madriške vlade bori 8000 Belgijcev in 4000 Rusov.

Havas: Uradno poročilo štaba nacionalne junte pravi, da je bil oddelek mednarodnih čet tisti, ki je ustavil napredovanje nacionalistov pri Casa de Campo. Oddelek je bil pogin v beg in je pustil na bojišču več mrtvih.

Nacionalistične čete in sicer koloni, ki ji poveljuje polkovnik Asensio in polkovnik Delgado sta snoči udri v ulice severnih madriških okrajev. To je posledica bitke, ki se je začela včeraj zjutraj v vseučiliški naselbini. Popoldne so nacionalistične čete prešle v napad, prodrele 500 m daleč in dosegle prve hiše okraja Arguella. Oddelek tankov je prodrl do sredine mesta, vse do ulice Ruperto Capi. Proti večeru je prispela do te ulice tudi pehota. Sedaj so tod zelo krvavi boji.

Pred bombardiranjem Barcelone

Burgos, 19. novembra. Vlada v Burgosu je obvestila predstavnike inozemskih vlad, da bo zaradi neprestanega dovažanja vojnega materiala v Barcelono prisiljena luko bombardirati in jo minirati, da tako prepreči dobavo orožja rdečim. Posamezne vlade se naprošajo, naj opozorijo paroplovne družbe, da bo vsaka njihova ladja odslej v največji nevarnosti, če se bo približala Barceloni.

Sin Prima de Rive obsojen na smrt

Alicante, 19. novembra. o. Rdeče ljudsko sodišče je včeraj obsodilo Josea Antonia Prima de Rive, sina bivšega španskega diktatorja in ustanovitelja španske fašistične organizacije Španska falanga, na smrt, češ da je s svojo organizacijo pripravljala nasilno revolucijo. Njegovega brata Miguela pa so obsodili na 30 letno ječo. Na smrt obsojeni Jose je prosil, da bi smrtno kazen spremenili v do smrtno ječo, toda sodišče je to prošnjo zavrnilo. Zadnjo odločitev ima vlada, kateri so sodbo takoj sporočili.

500 mrtvih, 1500 ranjenih ...

Madrid, 19. novembra. AA. (Havas.) Uradno je ugotovljeno, da je včerajšnje bombardiranje nacionalističnega topništva in nacionalističnih letal terjalo 250 smrtnih žrtev, 800 ljudi je pa ranjenih. Od začetka tega tedna je po dosedanjih ugotovitvah naša smrt okoli 500 ljudi, ranjenih je pa 1200. Večina žrtev so ženske in otroci.

Pogled na nekatere ulice v centru je strašen. Granate, razni eksplozivni material in vžigalne bombe nacionalistov so preteklo noč merile posebno na okraj med poslopjem telefonske družbe

na trgu Caleo Puerta del Sol. Na ulico Puerta del Sol vrženi torpedi iz letal sta pri eksploziji napravili velikanske jame. Tramvajska proga na ulici Alcala ob vhodu v Puerta del Sol je vsa razdejana. V trenutku obstreljevanja iz zraka sta bila dva tramvajski voza ravno na vožnji in sta poškodovana. Tudi tu je bilo več človeških žrtev.

Trg Carmen je popolnoma uničen. Vse hiše v okolici so ljudje zapustili, večina izmed njih je porušena ali v plamenih. Prebivalci teh hiš so preprosti ljudje in delavci in nižji uradniki; iz hiš so nosili svoje ubožno pohištvo. Sredi pločnika vidiš neko staro ženico, kako ihti vsa v solzah. Vozovi gasilcev vozijo neprestano in gasilci imajo polne roke dela z gašenjem požarov, ki nastajajo vsak

Samomor francoskega notranjega ministra

Pariz, 19. novembra. o. Veliko presenečenje v vsej Franciji je včeraj zbudila nenadna vest, da si je notranji minister socialistične Blumove vlade Roger Salengro sam vzel življenje zaradi nevzdržnega stališča, ki mu ga je pripravil desničarski tisk z odkritji o njegovem nehanju v svetovni vojni.

Pokojni Salengro je še včeraj obiskal sejem v Lilleu in govoril pri tej priložnosti o pripravah za svečanost, ki se bo vršila prihodnji teden, ko bo predsednik vlade Blum imel velik politični govor. Popoldne je sprejel župana in delegacije sindikatov. Pri tej priložnosti je govoril o kampanji, ki jo vodi tisk proti njemu. Izjavil je članom delegacije, da ga ta kampanja ne razburja, toda njegov obraz je izdal prav nasprotno. Nato je pokojni Salengro v naglici pokosil. Popoldne se je vrnil na županstvo, vendar se ni udeležil seje občinskega sveta, temveč je delal v svoji pisarni do 20. Odšel je iz svoje pisarne, ki jo je pustil popolnoma v redu, na mizi je bilo pa še nekaj pol, popisane s čvrsto roko. Nato ga je šofer odpeljal domov. Ko se je avtomobil ustavil, mu je pokojni Salengro rekel: »Do svidenja jutri«. Nato je minister odšel v stanovanje. Sobarice takrat ni bilo doma. Zato ni znano, kako se je stvar dalje razvijala. Po uradnem poročilu se pokojnik ni dotaknil pripravljene večerje. Ministra so našli mrtvega na tleh, na istem mestu v kuhinji, kjer so lani našli njegovo pokojno ženo, ki je bila iznenada umrla. Gospodinja ga. Renardova je davi našla mrtvega Salengra in takoj obvestila občino. Profesor Legrand in dr. Cordannier sta ugotovila samomor s svetilnim plinom. Ugotovila sta tudi, da je smrt nastopila snoči ob 11.

Brat pokojnega Salengroja Henry je dal poročevalcem listov tole izjavo:

Moj brat je bil že zdavnaj zelo potr, prvič zaradi smrti svoje žene, ki mu je umrla maja 1935, dalje pa zaradi več smrtnih primerov, ki so se pripetili v zadnjem času v naši družini. Njegovo zdravstveno stanje se je zadnje dni znatno poslabšalo. Žalostna kampanja, ki se je vršila zadnje čase proti njemu, ga je vrgla v obup, čeprav se je ta kampanja razbirla v nič. Pokojnik si je sam vzel življenje.

Pariz, 19. novembra. Pozornost je vzbudilo dejstvo, da kljub socialističnemu režimu, čigar stebri je Salengro bil, ne bo pokopan na državne

čas tu in tam. Na stotine delavcev v vsej naglici popravljajo ulice, raztrgane od granat. Ves ta čas vrše reševalci požirvalno svojo dolžnost. Junaško hodijo v podirajoče se hiše, rešujejo ranjence, včasih pa prinašajo tudi trupla na dan.

Danes kmalu popoldne so bela letala ponovno bombardirala Madrid. Tudi to pot je bilo med civilnim prebivalstvom mnogo mrtvih. Havasov dopisnik je videl, kako je orjaški torpedo iz zraka prebil večnadstropno hišo od vrha do tal. Po eksploziji so našli pred hišo dve mrtvi ženski klečeči in z lasmi, spuščeni na obraz.

DN poroča iz Madrida, da je nacionalistično letalstvo snoči vnovič obstreljevalo Madrid. V središču mesta je več poslopj v plamenih. Ognjegasci požarov ne morejo več pogasiti in se zato ogenj čedalje bolj širi. Poročilo pravi dalje, da so začeli sedaj sredino Madrida obstreljevati s težkimi topovi. Prebivalstvo se je umaknilo v kleti in v postaje podzemeljske železnice.

stroške, marveč na občinske, ker je bil župan Lillea. Pogreb bo v nedeljo, dne 22. novembra.

List »ECHO de Paris« piše v svoji podeželski izdaji, da je se prezgodaj govoriti o silnih političnih posledicah samomora notranjega ministra Salengra.

Vprašanje imenovanja novega notranjega ministra predstavlja v teh težkih časih težak problem.

Samomor notranjega ministra Salengra je v parlamentu napravil težak in žalosten vtis. Poslanci razburjeno obravnavajo ta dogodek. Ponekod so razgovori med poslanci zelo napeti. »Humanitec je izšla v posebni izdaji in je vsa posvečena Salengru.

Požar v tvornici Penkala

Zagreb, 19. novembra

Sinoči okrog tričetrt na 8 je nenadoma nastal velik požar v tvornici Penkala. Ogenj je nastal v velikih skladiščih tovarne, kjer je zelo mnogo materiala in že izgotovljenega blaga. Ker je vse to, kar je bilo v teh skladiščih izredno prikladno za ogenj, se je požar s strahovito brzino širil po prostorih. Ko so požar opazili, je bil že velik del tega materiala v plamenih. Požar je zavzel tak obseg, da je predstavljal resno nevarnost tudi za ostale zgradbe.

Požar je nastal, kakor se je moglo ugotoviti, zaradi kratkega stika. Čim so požar opazili, je bila takoj obveščena požarna bramba, ki je prihitela ter začela akcijo pod vodstvom g. Gogale. Delo reševalcev je bilo zaradi strahovite megle in dima zelo oteženo. V glavnem so se morali gasilci omejiti na lokalizacijo požara, ker gorečega objekta itak niso mogli več rešiti. Obstojala je nevarnost, da se požar razširi na sosedno dvonadstropno hišo, v kateri so laboratoriji. Požarnikom se je posrečilo, da so po poldrugournem naporu to nevarnost odstranili. Ostali pa so na kraju pogorišča vsi noč ter so tam rušili še stoječe stebre in dele pogorelega objekta.

Škoda, ki še sicer ni precenjena, znaša prav gotovo nekaj sto tisoč dinarjev. Vse je bilo zavarovano pri zavarovalni družbi »Sava«.

Za slovensko kulturo in slovensko šolo!

Ljubljana, 19. novembra.

Ljubljanska sekcija Jugoslovanskega profesor-skega društva se je namenila prirediti v letošnjem šolskem letu 6 aktualnih stanovskih predavanj. Pričetek predavanj se je vršil sredi, v sredo, 18. t. m. ob 20 v dvorani palače OUZD, z govorom o kulturi slovenskega jezika in njegovem osrednjem pomenu za oblikovanje duševnosti v mladem srednješolcu. Govoril je priznani šolnik g. prof. dr. Jakob Solar o »pouku slovensčine in oblikovanju jezikovnega znanja v srednji šoli«.

Predavanje je otvoril predsednik društva g. prof. Grafenauer, pozdravil je številne goste, predvsem zastopnike prosvetne oblasti, stanovske tovaršne in akademike. Ko je še napovedal program vrste pomembnih predavanj, ki bodo razpravljala o kulturnih in stanovskih prizadevanjih članov-učiteljev, je povzel besedo g. prof. Solar:

Pouk slovensčine in kultura slovenskega jezika sta najbolj pereči vprašanji naše dobe, ker si moramo vse šole nanovo ustvarjati. V novi državni skupnosti smo prevzeli novo, težko nalogo. Svo-bodo smo po večstoletni borbi dobili, zdaj gre za samostojnost narodne biti, za lastno kulturo, za katero mora skrbeti enmilijski narod gnojno in umsko. Pri tem nas mora voditi le eno smotreno delo. Zavedati se moramo, da moramo to opraviti le mi sami, ne pričakovati o drugih. Zahtevati moramo odločno slovensko izobrazbo in šolo, saj šola služi narodu.

Največ borbe je danes okrog slovenske besede, tega »najbolj svojega izraza naše duševnosti«, te »oblike in izraza vsega našega duševnega življenja«. Gojiti in negovati jo torej moramo kot pogoj naše biti. Pouk slovensčine naj bo v šoli več kot slovnica in književnost, naj bo tudi doživljanje vrednot.

Vadimo lep in pravičen izgovor!

To je prva naloga slovensčine v šoli. Gojiti moramo knjižni izgovor pri govoru in branju. V glasovni kulturi še Slovenci nismo mnogo napredovali, najmanj pri branju. To je opaziti celo med izobraženci. V srednji šoli, kjer so zbrani dijaki različnih narečij, je za njih izbrušenje in izravnanje dovolj prilike. Gojiti moramo enoten, oplemeniten izgovor.

Proč z nepotrebnimi tujkamil!

Množiti je treba dalje v učencu bogat domač besedni zaklad, vzpodbujati ga k dognanju misli v preprostem, domačem jeziku, kar bo edino uspešno sredstvo proti tujkam. Teh so danes polni igra

pri otrokih, radio, kakor obrtna delavnica. Mladina je za te vplive seveda silno dostopna, zato je treba v njej obnoviti ljubezn do slovenskega jezika, voljo do samostojnosti ter narodni ponos.

Lep slog!

Važna je vzgoja pisane oblike besede, saj je moč tiska danes velika. Zahtevati je torej treba od učenca (in ga prej naučiti!), da tudi pisмено zna lepo rabiti besedo. Posebno je važna dognanost izrazov. Kako so slog včasih gojile humanistične gimnazije, vedo mnogi in se dober vpliv pozna še danes.

Nadalje predavatelj opozarja na nesoglasje v razmerju slovensčine do srbohrvaščine v višjih razredih gimnazije. Stlačenost dveh jezikov in literatur v en učni predmet je kaj malo na uslugo prve-mu kot drugemu. Treba ju bo ločiti!

Ker mora slovensčina gojiti tudi »lepotno-miselno« vzgojo, ne sme manjkati v razredu po-bud za svet domišljije, za globoka doživetja sploh. To bi se mnogo lažje doseglo z študijem umetniških del samih, kot z njihovimi naslovi. Pravilno branje del pa je velika umetnost, ki je ne prinesejo vsi iz gimnazije. Zanemarjati ne smemo v šoli niti likovne niti glasbene umetnosti niti znanstvenih po-javov v domovini. Opozarjati je treba tudi na mi-selne in duhovne struje v domači zgodovini. Tako bi abiturient s sintezo vsega tega v višji šoli izšel res zrel za lastno ustvarjanje v slovenski kulturi.

Ali imamo sredstva za to? Nimamo! Ali jih moremo ustvariti? Moramo! Kaj nam manjka? Znanstvene slovnice, stilističnega slovarja in še mnogo, mnogo. Samo, da je upanje, usvarili bomo vse, a le s smotrenim delom, pri katerem naj so-deluje javnost, ves slovenski narod.

Končno je predavatelj še opozoril, na vzgojo učiteljev slovensčine. Univerza jim nudi znanstveno podlago, sveta dolžnost slavistov pa je, da iščejo lastnih izpolnitev, posebno v slogovnem obliko-vanju. Prvo vprašanje slovenske kulture in sloven-skega jezika so dobri učitelji, ki pa ne smejo biti brez duha in ljubezni do materinščine.

Navzočni so se g. predavatelju za izvajanja topla zahvalili. — To je torej že drugo predavanje o naši srednji šoli tekom nekaj dni, kar je znak, da smo morda blizu času, ko bomo naše šolstvo premaknili z mrtvih tečajev.

St. L.

Danes premiera
Hans Jaray, Szöke Szakall

L I L I

Franciška Gaal

Krstna predstava v
Kinu Unionu

v svoji najnovejši in
najboljše kreaciji

Vlak mu odrezal obe nogi

Maribor, 19. novembra.

Danes zjutraj ob 5.50 je vlak, ki odhaja iz Ma-ribora proti Koroški v Studenskem gozdu povozil 19-letnega slikarskega pomočnika Franca Šumaka ter mu odrezal obe nogi nad kolonom. Mimo idóbi so takoj poklicali reševalce, ki so ponesrečena prepeljali v bolnišnico. Njegovo stanje je zelo resno. Kaže, da gre za poskus samomora, ker so ga reševalci našli pri polni zavesti in vprašali, kako je prišel pod vlak. Šumak pa jim je ostro odgovoril, da jih to nič ne briga.

Socialne razmere v lendavskem okraju

Dolnja Lendava, 18. nov.

Eno izmed najbolj perečih vprašanj našega okraja je pač zadeva socialnega vprašanja. Zdi se, da nikjer niso tako nizke plače, kakor tu okrog, pa če pogledamo v razmere pri privatnih ustanovah ali pa drugih. Znano je, da delavci delajo samo za 1.50 din na uro, kar je vsekakor zelo malo, četudi vzamemo rekordno delo v poštah. Ker večina delavcev zaradi slabega gospodarskega stanja mora na delo, če se hoče vendar nekako preživeti in mora biti zadovoljen, pa če je še tako majhen zaslužek. Vzemimo na primer delavce pri gozdni deli podjetja »Nasiške«, ki plača za dnevno delo v gozdu, torej pri sekanju in podiranju drevja, kar je vsekakor naporno, reci in piši samo 8 din. Torej krivica, ki vpije v nebo, dočim se prodaja 1 kub. meter drv pri podjetju v Lendavi 50—80 din, kar je vsekakor z ozirom na zaslužek delavstva le preveč. Prodajna cena se dvigne na nad 150 odstotni zaslužek in ni to-rej čudno, če se židovski kapital dviga na račun

ubogega delavca in konsumenta. Pri drugih de-ljih, recimo pri Vodni zadrugi, torej pri regula-cijskih delih, se plačuje za izkop 1 kub. metra zemlje od 2.80 do 4 din. Pri tem pa seveda ni krivda na strani delodajalca, temveč na strani delojemalcev, ker je premalo zavesti in skupne odločnosti delavskega stanu. Cestni odbor plačuje svoje delavce po 18 din dnevno, kar je napram drugim podjetjem še rekordna višina dnevnega zaslužka. Vsekakor bo pa treba revidirati te pla-če še pravočasno, sicer bo marsikaj prišlo na ro-vaš delavstva in tudi podjetij. Oblast pa nosi tu veliko krivdo, ker je vse premalo zainteresirana na socialnem vprašanju revnega delavstva. Vse od začetka do konca bi se moralo preiskati to za-devo plač in te pod pritiskom dvigniti na tak ni-vo, da bi si delavstvo lažje preskrbelo na zimo potreben živež, obleke in drugih prepotrebnih re-či zase in za svoje otroke. To je tukaj pri nas, ki živimo ob meji in smo podvrženi inozemski kri-tiki, nujna zadeva in bomo hvaležni oblasti, da končno uredi to pereče vprašanje.

Pozor pred laži-zdravniki!

Jesenice, 19. nov.

Neka zasebnica je vašemu poročevalcu pove-dala sledeče:

»Pred par dnevi je stopil v moje stanovanje okoli 30 let star človek, skrbno oblečen. Vprašal me je, če rabim očala in se izdal za zastopnika ne-ke nove trdke, katero med drugimi priporoča tudi ministrstva za narodno zdravje, pregled očes pa se vrši brezplačno in brezobvezno.

Ker je poteklo štiri leta, kar sem bila zadnjič pri zdravniku radi očes, je bil pač skrajni čas, da si jih dam pregledati po strokovnjaku. Zastopnik je še omenil, da je z njim tudi specialist za preizkuš-njo oči, ki se trenutno nahaja pri gospe X., neke v bližini. Takoj ga bo poslal k meni. Izročil mi je še vizitko z imenom, naslovom, telefonsko številko, k temu pa še dodal, da je avtoriziran optik. »Spe-cialist« je bil kmalu tu in za pregled oči rabil kakih deset minut. Vse se je vršilo tako naravno in pre-pričevalno, da nisem niti najmanj dvomila o vsem, kar se dogaja okoli mene. Zamenjala sta mi očala, a le začasno v dveh, treh dneh pa dobim vdelani novi leči v moja, z zlatom okovana očala, mesto teh sta mi pa pustila nekaj nadomestek, brez vsake vrednosti. Seveda je bilo treba tudi napla-čilo, za katero sta mi izstavela potrdilo.

Trije dnevi so potekali, mojih očal od nikjer. Pisala sem na »trdke« — nobenega odgovora, pi-sala še enkrat — zaman. Končno pa sem se tele-fonirala na na vizitki označeno številko. Nihče se

informacije iz lastnega vira. To tembolj potrjuje naše večeršnje poročilo.

Spričo dejstva, da je gospod Ribnikar novi-narjem sam potrdil, da so trditve v našem poročilu pravilne, smemo upravičeno upati, da bo točnost našega poročila spoznalo sedaj tudi neinformirano uredništvo »Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.

»Jutra«.</

Kulturni koledar

Janez Bleiweis

19. novembra 1808 se je rodil v Kranju zdravnik, pisatelj, časnikar in politik dr. Janez Bleiweis. V ljudsko šolo je hodil doma, v gimnazijo v Ljubljani, medicino je študiral na Dunaju, kjer je leta 1832 postal doktor medicine, l. 1835 pa je dobil še naslov živnozdravnika.

Ko je prišel ta mladi doktor l. 1841 kot profesor živnozdravništva in sodne medicine na medicinsko in kirurško učilišče v Ljubljano, ni prav dobro obvladal slovenščine, vendar pa mu je usoda že leta 1843 naklonila uredništvo »Novice«, lista, ki je vsaj 20 let odlično posegal v vsa slovenska gospodarska, kulturna in politična vprašanja tiste dobe. Ta kranjski meščan — zdi se, da je prav meščanstvo za nje značilno — je potem naredil kariero preko deželnega zdravstvenega svetovalca, deželnega poslanca, namestnika deželnega glavarja do plemstva (vitez Trsteniški) na eni strani, na drugi pa do uredništva »Novice« do časti »očeta slovenskega naroda«. In če danes pogledamo njegovo sliko in njegovo delo, potem najdemo vsaj približno razumevanje za dve okrajni stolišči, ki so jih njegovi sodobniki — in kasneje tudi literarna zgodovina — zavzemali do njega: na eni strani skrajni revolucionar — na drugi pa vreden pridevka očeta slovenskega naroda. Brez dvoma je njegovo delo vsaj v prvi dobi pozitivno. Po naravi in poklicu praktično usmerjen, se je Bleiweis zavedal, da je treba slovensko ljudstvo predvsem poučiti v osnovnih gospodarskih stvarih in je radi tega napisal kup razprav o tem v »Novicah«, »Pratiko«, delno pa so tudi samostojno izšle. Kot narodni voditelj je stalno nihal v sredini: bil je za zedinjeno Slovenijo in proti centralizmu, toda zagovarjal je Avstrijo in monarhijo po načelu »vse za vero, dom, cesarja!«. Bil je panslavist in se je navduševal za Koseskega, vendar pa z ljubeznijo gojil slovensko preprosto ljudstvo. Kljub vsemu pa ostane Bleiweis simbolična postava naše reakcionarnosti, podložnosti ponižnosti in hierarhičnega gledanja na kulturna in politična vprašanja tiste dobe. Rodil ga je čas in izoblikovalo slovensko okolje.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, četrtek, 19. novembra: Elizabeta.
Petek, 20. novembra: Feliks.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marjini trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska cesta 10 in mr. Bohinec ded., Rimska cesta 31.

Drama: »Florentinski slavniki«. Red četrtek.
Opera: Zaprt.

Kino Matica: »Skrjanček poje - žvrgoli«.

Kino Union: »Lili«.

Kino Sloga: »San Francisko«.

*** KINO ***
TEL. 22-21 **UNION**
Danes premiera!

Lili Franciška Gaal
Najnovejša venetolna priljubljena igralka.
HANS JARAY — SZÖKE SZAKALL

TEL. 27-30 **SLOGA**
Danes poslednji! Napeti film

San Francisko - mesto brez zakonov
V gl. vlogi lepa MIRIAM HOPKINS

TEL. 21-24 **MATICA**
Danes neprekinjeno poslednji! Leharjeva opereta »Wo die Lerche singt«

Škrjanček poje - žvrgoli
Marta Eggerth — Hans Soenker
Predstave ob 16, 19 in 21 ur

Za uboge. Kot prostovoljno davščino na sobe in uslužbenec so darovali: Josip Kune & Comp., Poljanski nasip 40, 2000 Din; Mestna hranilnica ljubljanska 1.092 Din; Jugoslovanska tiskarna in knjigarna v Ljubljani 1.500 Din; Akejska družba za kemično industrijo 1000 Din; tovarna Bonač prvi obrok 1.525 Din; Pokojninski zavod 1.869 Din; Trboveljska premogokopna družba 1.653 Din. — Iskrena hvala!

Mestna občina zbira odložene predmete, obleke in obutve. Vsaka družina hrani doma kak kos odložene in zanjo nerabne obleke, obutve in perila. Te stvari leže neoprabljene, se kvarijo in mnogokrat so celo v napotje gospodinjam. V Ljubljani je pa toliko siromakov, ki bi vse te stvari z veseljem porabili in bi jim lajšali težave zine. Zato vabi mestna občina svoje občane, da pogledajo svoje shrambe, in se odločijo oddati za reveže ono, česar sami več ne rabijo. Občina bo v kratkem nabirala po ulicah te darove z vozovi; postavila bo na prometnih točkah tudi stojnice in sprejemala tam darove ponošene obleke, obutve in perila. Kdor hoče, more prinesiti odloženo blago tudi na mestni socialno-politični urad v Mestnem domu. Iz zdravstvenih ozirov in obzirnosti do siromakov, bi morali darovani predmeti biti seveda osušeni in v glavnem zakrpani. Pri znanih vrtilah naših gospodinj, ki vzorno ljubijo snago, čistost in red, je ta pripomba sicer odveč, vendar naj kako izjemo opozori na dejstvo, da je usmiljenje tudi v tem, da siromaku podarimo snažne in porabne predmete. Ljubljanske gospodinje, ali Vas ne zebe v srcu, če vidite hoditi siromake v zimi, ki že nastaja, brez perila, brez vrhne obleke, v raztrganih čevljih, doma Vam pa morda delajo nadlego prav ti predmeti, ki jih reveži potrebujejo? Urno pripravite kak dar, da ga boste oddali, ko bo klicala mestna občina! Stori boste dobro delo brez stroškov!

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani

DRAMA

Začetek ob 20. uri

Četrtek, 19. novembra: »Florentinski slavniki«. Red Četrtek.

Petek, 20. novembra ob 15: »Za narodov blago«. Dijaška predstava. Globoko znižane cene od 5 do 14 Din. Izven.

OPERA

Začetek ob 20. uri

Četrtek, 19. novembra: Zaprt.

Petek, 20. novembra: »Hoffmanove pripovedke«.

Red A.

Mestna občina v borbi z brezposelnostjo in delamrznostjo

Ljubljana, 19. nov.

Mesta so bila že od nekdaj kraji največjih gospodarskih nasprotij: bogastva in bede. Današnje gospodarske prilike pa so to nasprotje še poslabšale v tem smislu, da sta se obe nasprotji pomaknili močno navzdol: na eni strani gospodarska kriza, zastonj, na drugi strani od tega izvirajoča brezposelnost in še večja beda med delavskimi sloji. Ljudje, ki so se poprej preživljali, čeravno skromno in s trdim delom, so se nenadoma znašli pred zaprtimi vrati delavnice. Dela, sredstev za življenje ni bilo več, morebitni prihranki skromnih in štedljivih slovenskih ljudi so zamrznili v denarnih zavodih. A življenje zahteva svoje. Življenjski gon je zahteval — ker drugače ni bilo mogoče najti sredstev za življenje — prijeti za kljuko in začeti prosjati vsaj za najnujnejše.

Množice teh prosjakov pa so naraščale iz dneva v dan, zagrenjenost v njihovih srcih je rastla, postajali so nasilni in sovražni. Ljudje so se začeli bati mrkih obrazov pred vrati in so se zapirali pred njimi. Drugi pa so jim dajali, brez ozira na to, kakšen je prosilec, ali je potreben ali ne. To je število prosjakov še povečalo in mnogi, ki so se poprej preživljali z delom (tudi taki, ki bi se v danih razmerah mogli še), so se rajši oprijeli beračenja — delo jim je zamrzelo in vrste delomrznosti so se pričele množiti. Razne policijske odredbe, racije, jih niso mogle zajeti, beračenje se je kot nekaka bolezen razpasla med njimi.

Sedanja mestna uprava s predsednikom dr. Adlešičem na čelu si je zastavila težko nalogo, na vsak način odpraviti temu zlu: na eni strani pomagati brezposelnim, resničnim revežem, ki si dela žele, na drugi pa tudi meščanom, da jih reši nadloge delomrznosti, ki so si beračenje izbrali takorekoč za poklic. Ljubljanski meščan je bil vedno radodaren in usmiljenega srca ob resnični revščini. Koliko nabiranih in dobrotelčnih akcij je bilo že izvršenih v prejšnjih letih, toda nikoli ni bil javnosti predložen obračun, kako in za kaj, se je tudi porabilo. Zato je, razumljivo, meščanstvo izgubilo zaupanje do takih akcij in je postalo rezervirano. Sedanja uprava pa, ki hoče izvesti velikopotezno socialno akcijo, bo to storila na način, da se bo mogel vsakdo prepričati, koliko sredstev je bilo zbranih, v kakšen namen in kako so se ta uporabila. S tem bo zaupanje občinstva zopet povrnjeno in ko bo videlo, da se denar v resnici uporablja v prave namene, bo rado priskočil na pomoč.

Mesto podpore - nagrada za delo

V kakšni obliki bo skušala občina odpraviti zlu brezposelnosti? Predvsem na ta način, da bo denarno podporo spremenila v nagrado za delo (razen pri bolehnih, starih, otrocih itd., ki so za delo nesposobni). Prav za prav je taka praksa že vpeljana; daje se le nekaj predjem za delo, ostala nagrada pa po izvršenem delu. (Toda pripomniti moramo, da so mnogi tudi to že pričeli izrabljati in so po prejemu predjema pobegnili). V kratkem je predvideno večje javno delo, ki bo izvršeno z denarjem iz prostovoljnih davščin. Pri tem delu bodo zaposleni samo brezposelni (v kolikor ne bodo potrebni strokovni delavci). Javnost se bo tako lahko na lastne oči prepričala, da se

V Rusiji živi še mnogo Slovencev

Maribor, 18. novembra.

Od časa do časa se vračajo v domovino moške, ki jih je svetovna vojna vrgla v vojno ujetništvo v daljni Rusiji. Doma so jih proglasili že zdavnaj za mrtve in sedaj presenečajo s svojim prihodom domače in znanke. Včeraj sta prispela iz Avstrije dva taka bivša ujetnika. Filip Logožar, ki je doma iz Prelova v Medimurju, je bil ujet leta 1915 v Galiciji. Vrnil se je sedaj z ženo — Rusinjo in hčerko. Ivan Strugarnik pa je doma iz Čiba v Bački Palanki. Tudi on je bil ujet leta 1915. Na obmejni policiji je pripovedoval zanimivo pot svojega ujet-

Nepoklicani zbiralci prispevkov za spomenik

Maribor, 18. novembra.

Mariborski železničarji so ohranili svojemu pokojnemu uradnemu zdravniku dr. Draschu še po njegovi smrti svojo hvalažnost. Bil je to silno blag in socialno čuteč zdravnik, ki je zlasti ravnim železničarskim družinam pomagal, kjer in kakor je mogel. Svojo hvalažnost so izrazili železničarji pokojniku s postavitvijo lepega nagrobnega spomenika, za katerega so zbirali precej časa v svojih vrstah prispevke. Ker pa je ostalo še nekaj dolgih, so započeli z nabiranjem akcijo za Draschev spomenik tudi po mestu. To priložnost pa so skušali izrabiti neki ljudje za sebe. Spomeniški odbor je doznal, da nabirajo prispevke za ta spomenik osebe, ki niso v to pooblašene. Sedaj obvešča mariborsko javnost, da smeta pobirati prispevke za spomenik samo gg. Franc Stelcer in Vinko Horvat, vse ostale zbiralce pa naj ljudje naznanijo policiji.

»Domoljuba« je hotel opehariti

Maribor, 18. novembra.

Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča se je vršila včeraj zanimiva razprava proti posestniku Ferdinandu Bogši iz Stare ceste pri Ljutomeru zaradi dveh prefriganov poskusov go-ljušnje. Bogši je leta 1934 pogorela hiša. Bil je takorekoč tehnik »Slovenski gospodar« ter kot tak prejel od lista podporo 1000 din, ki jo list izplača vsakemu svojemu naročniku, kateremu zgori hiša. Bogša pa je nato izvedel, da izplačuje take podpore po 1000 din tudi »Domoljub« v Ljubljani. Naročil se je tedaj na ta list, plačal naročnino za leto dni, potem pa si oskrbel in ponaredil potrdilo od domačega župnika in domačega župana, da mu je dne 25. novembra 1935 pogorela stanovanjska hiša obkroje postal upravi »Domoljuba«, ki mu je nato nakazala podporo 1000 din. Ko je na tak način prišel do lahko zasluženega denarja, se je polakomnil še večjih vsot. Dne 15. marca je ponaredil dve slični listini, glasom katerih potrjuje občina Cezanjevci in župni urad v Cezanjevcih, da je zgorela hiša posestnika Jožefa Raušlina, ki je tudi bil naročnik »Domoljuba«. Raušlin pa je sosed posestnika Bogše. Upravi »Domoljuba« so se zdeli ti pogosti požari v neposredni sosesčini sumljivi, pa je začela poizvedovati, kako je z njimi in na ta način

nabrani denar res uporablja v pravi namen. Tako javno delo bo prineslo mestu trajno korist: omejila se bo brezposelnost, gradilo se bo javno celo, ki bi ga občina iz rednega proračuna ne mogla graditi it. — Omejila se bo delomrznost! Zadnje je še izredno važno; ni treba poudarjati, kako slabo vpliva beračenje na moralno brezposelnost. »Kdor se navadi beraške palice, ne prime rad več za lopat.«

Zato bo v resnici velikega pomena, da se prične večja javna dela. Oni, ki so željni dela, bodo zanj radi prišli, oni pa, ki ga odklanjajo, pa se bodo tako hitro izkazali in prosjačenja bo kinalu konec. Seveda pa mora

tudi javnost na pomoč občini

na eni strani z denarno podporo, na drugi pa z moralno: Odklanja naj denarne darove brezposelnim, razen takim, ki dela v resnici niso zmožni in naj jih napote na mestni socialni urad. Toda ta urad bo mogel svojo nalogo uspešno vršiti le, če bo imel zadostno denarno podporo od strani občanov.

Mnogo je usmiljenih src, so pa tudi taki, ki darujejo iz strahu pred nasilnostjo prosilcev. Toda s tem se na eni strani le razbija uspešna pomoč, ki bi jo mogla nuditi skupna osrednja pomožna akcija občine, na drugi pa se še dalje podpira delomrznost. Uspeh je le v močni skupni akciji. Sedanja občinska uprava, ki si je pridobila zaupanje javnosti že drugod, ga bo prav gotovo tudi tu.

Zahvala vlagateljem Mestne hranilnice

Ljubljana, 19. nov.

Akcija mestne občine ljubljanske za vzpostavitve likvidnosti Mestne hranilnice ljubljanske je zaključena. Razpis 6 odstotnega obligacijskega posojila v nominalnem znesku 20 milj. din je rodil uspeh, kakršnega tudi največji optimisti niso pričakovali, kajti davno pred zaključnim dnevom je bil omilitiran znesek daleko prekoračen. Končna vsota izkazuje, da je bilo v vložnih knjižicah Mestne hranilnice ljubljanske in gotovini podpisanih 37.350.000 din. Vsi tega ugodnega uspeha je dobila mestna občina ljubljanska od Državne hipotekarne banke gotovinsko posojilo v znesku 30 milj. din, ki ga poleg gornjega zneska v celoti vrne Mestni hranilnici ljubljanski; naloga hranilnice pa je, da s postopno osvoboditvijo vlog skuša čim prej normalizirati svoje poslovanje.

Ko tako ugotavljamo, da se je akcija popolnoma posrečila, smatramo za svojo dolžnost, izreči javno zahvalo vlagateljem Mestne hranilnice ljubljanske, ki so tako odlično sodelovali in dali dober zgled številnim gotovinskim podpisnikom, gospodom bančnega komiteja, ki so nam na opetovanih sejah pomagali z izkušenimi nasveti, pa tudi vsem drugim, ki so kakorkoli pripomogli do odličnega rezultata.

Prav nič ne dvomimo, da bodo stari vlagatelji hranilnice tudi v bodoče pokazali svojo discipliniranost s tem, da ne bodo po nepotrebnem dvigali svojih osvojenih vlog, temveč na novo dolagali svoje prihranke in tako omogočili redno poslovanje največjega slovenskega denarnega zavoda v dobrobit vsega slovenskega narodnega gospodarstva. — Dr. Juro Adlešič, s. r.

niškega življenja. Bil je v raznih taboriščih, med drugimi tudi v slovitih taborišču ob Murnanski obali, kjer so gradili vojni ujetniki železniško progo. Od 40.000 mož, ki so bili v taborišču, jih je umrlo 37.000, ostalih 3000 pa so potem premestili v Sibirijo, kjer jih je dobila revolucija. Strugarnik je živel potem do svojega povratka v mestu Frunze ob rusko-mongolski meji ter je bil za mlinarja v velikem mlinu na kolhoznom posestvu. Pripovedoval je, da živi v Frunzeju še kakih 100 bivših vojnih ujetnikov, ki čakajo na možnost povratka v domovino. Med njimi sta dva Slovenca in sicer Martin Hrovat, nekje iz Stajerskega, in neki Šiten.

se je odkrila Bogšina sleparija. Danes je bil zaradi tega obsojen na 6 mesecev strogega zapor, pogojno za dobo treh let. »Domoljub« pa je seveda dobil nazaj 1000 din, ki jih je izplačal lažnemu pogorelcu.

Maribor

Občni zbor »Marjanišča« se bo vršil v nedeljo popoldne v društvenih prostorih v Gregorčičevi ulici 18.

Marijina družba za matere priredi dne 13. decembra v Mladinskem domu v Cvetlični ulici božičnico za svoje članice in njih otroke. Matere naj prijavijo svoje otroke pri predsednici ge. Golež na Aleksandrovi cesti 42. V poštev pridejo otroci do 14. leta starosti.

Akademija Počitniške zveze. Počitniška zveza mariborskih srednjih šol priredi v soboto 21. t. m. ob 20. zvečer v veliki kazinski dvorani akademijo z zelo pestrim sporedom. Nastopijo dijaški orkester, moški in mešani zbor ter solisti s pevskimi in godbenimi točkami. Sedeži so po 10, 8 in 6, stojšča pa po Din 3. za dijake Din 2.

Mariborsko gledališče

Četrtek, 19. novembra ob 20: Ukročena trmoglavka, Red B.

Petek, 20. novembra: Zaprt.

Sobota, 21. novembra ob 20: Baron Trenk. Premiera.

Shakespeareja komedija »Ukročena trmoglavka« je delo polno številnih duhovitih zapeljajev ter komičnih situacij, ki izredno zabavajo. Komedija splošno ugaja ter jo ponove v četrtek, 19. t. m. za red B.

V soboto premiera operete »Baron Trenk«. Ta opereta hrvatskega skladatelja ter pokojnega ravnatelja zagrebške opere Srečka Albinja je na inozemskih odrih dosegla tako velik uspeh, kot nobeno domače delo pred njo in za njo. Delo je krasno zlasti v muzikalnem delu, nudi pevcem možnost popolnega razmaha ter zveni v orkestralnem partu izredno barvito. Vsebinsko se godi v Slavoniji ter na Dunaju sredi 18. stoletja. Režijo vodi P. Rasberger.

Naročajte in širite »Slovenski dom!«

Od tu in tam

O nesreči na samoborski progi pri Zagrebu smo včeraj poročali. Sumnja zločinškega umora je padla na sprevoznika vlaka, ker so ga nekateri videli v prepripi s ponesrečenim Vodopijem. Vendar pa se je sedaj dokazalo, da je bil ponesrečeni stopil na vlak brez vozne karte in se je zaradi tega sprl s sprevoznikom. Ni hotel plačati niti vozne karte niti kazni. Dognali so tudi, da ga je povozil vlak, prihajajoč iz Samobora v Zagreb, in ne tisti, ki se je z njim vozil iz Zagreba in na katerem je bil spor zaradi karte.

Pred dnevi je priležnica ubila v Belgradu hrvatskega grofa Arturja Oršiča, s katerim je živela nad dvajset let. S tem v zvezi so se pojavili glasovi, da je izumrla ta grofovska rodbina. Dognali pa so sedaj, da živi v Ptujju še en sin pokojnega grofa, ki je oženjen in ima sina. Tako bo ta rodbina še vedno imela svoje zastopnike.

Dr. Buratović, vsej jugoslovanski športni javnosti poznani športnik in večkratni rekorder, je v Zagrebu začel obratovati s svojo trgovino za poljske pridelke, divjačino in perutnino. Očividno vrže takle posel več zaslužka kakor pa doktorska diploma.

V Slavoniji Rumi so postavili za občinskega uradnika nekega Mikša, ki je doživel med vojno prav svojevrstno tragedijo. Kot mladenič je bil ob začetku svetovne vojne občinski tajnik v vasi Platičevu. Ko je avstrijska vojska zasedla ta kraj, je vojno sodišče Mikšo s šest lovarki obsodilo na smrt in dalo ustreliti. Obsodba se je bila izvršila kar v hiši, kjer je bila občinska pisarna. Strelji so počili, obsojenci so padli na zemljo, le Mikša je bil samo ranjen, pa se je prav tako vrgel na tla. Vojaki se za žrtve niso več brigali. Odsli so, ranjeni Mikša pa se je pobral. Takoj nato pa so se vrnili spet vojaki, Mikša se je moral spet potuhniti. Vojaki so prebrskali vse žepe usmrtenih. Zapazili pa niso nobenega znaka življenja na Mikši. Ranjeni se je potem priprljal do Rume in se javil glavarju. Prijavil ga je ob enem vojaškim oblastem ter poslal v bolnišnico. K sreči je našel tam vojaškega zdravnika, ki je svojim nadrejenim oblastem sporočil, da je stanje bolnika tako slabo, da ni potrebno ponovno streljanje, ker itak ne bo ušel smrti. S tem se je zavdeval zavleka in pozabila. Mikša je ozdravel in stopil v zasebno službo.

Splitška občina je sklicala konferenco mero-dajnih činiteljev v obliki ankete, kako naj se preuredi in razširi splitška luka. Z dograditvijo unske proge bi to vprašanje postalo nujno. Gre predvsem za to, da bi bila ob dograditvi te proge obala ob tej progi že gotova. Sprejet je bil načrt zagrebške železniške direkcije, ki predlaga razširjenje postaje na vseh mestih, kjer je zaradi nove proge potrebno.

Pošten je bil kmet, ki je našel 200 tisoč din denarja in ga vrnil pravemu lastniku. Neki zagrebški veletrgovec se je vozil po cesti iz Dolnje Lendave proti Cakovcu. Spotoma pa se mu je avtomobil pokvaril. Med popravilom se je trgovec vsedel na občestni kamen in si prižgal cigareto. Poleg sebe pa je položil torbo, v kateri je imel 200.000 dinarjev. Popravilo se je toliko zavleklo, da bi skoraj zamudil vlak, ki vozi ob tistem času iz Cakovca proti Zagrebu. Trgovec je skočil na avtomobil in s šoferjem sta oddirjala naprej. Ko pa je trgovec prišel v Cakovce je zapazil, da na cesti pozablja torbo z denarjem. Pohitel je nazaj in povpraševal ljudi po torbi. Kmetje so mu povedali, da je torbo našel neki kmet iz Lendavske Gorice ter se z njo odpravil na policijo. Spotoma pa je trgovec dohitel kmeta, ki je nosil torbo. Kmet je trgovca poznal in mu takoj vrnil najdeno. Trgovec pa je poštenemu kmetu oddelil nagrado 25.000 dinarjev.

V Sarajevu je sodišče poslalo za leto dni v zapor pravoslavnega bogoslovca Uzela, ki je z nožem napadel in ranil svojega profesorja g. dr. Prnjatovića. Uzela je namreč živel v prepričanju, da je njegovim slabim uspehom kriv ta profesor, ki da goji proti njemu sovraštvo. V takem razpoloženju je izrabil priliko in svojega profesorja oklal.

Med Tuzlo in Bijelino so orožniki zalotili ciganske tople, ki je imela v svoji sredi otroka, a ni imel nobenih znakov, da bi tel družini pripadal. Prijeli so cigane in jih vtačnili v zapor. Otroka so preiskali in dognali, da je imel odočkan kos jezika. Otrok je povedal le svoje rodbinsko ime. Ko so ga pred dvema letoma cigani ukradli, so ga vtačnili v vrečo in ga vlačili okoli, da se otrok le prav malo sponinja kraja, kjer je bil rojen. Popisati je znal oblastem le kraj, kjer mu je potekala mladost.

Na šest let je bil prvotno obsojen Manuel Metlak iz Ustikoline, ker je v prepripi s svojim bratom ubil svojo mater, ki je skočila med svoja sinova, da bi ju ločila. Spor med bratom je nastal zaradi snabe. Pri neki priliki sta se sprila in potegnili nože, a mati, ki je to videla, je skočila med njiju. Toda Manuel ni mogel več zadržati zamaha z nožem, mesto brata je padla zadeta v srce mati. Apelacijsko sodišče pa je upoštevalo to in oprostil morilca.

Dunavska banovina bo volila nove župane v nedeljo, dne 6. decembra. Dosedaj je vložnih 561 list in sicer 332 od JRZ, 13 od JNS, 88 Hodjerovih, 71 združene opozicije ter po nekaj list od ostalih skupin.

Nehvaležna služkinja

Kamnik, 17. nov.

K tukajšnjemu lastniku »Jugobarvarne« gosp. Karlu Bišku, je pred nedavnim časom prišla v službo 21 letna Antonija Haber iz Vetrinji, občina in okraj Slovenjgradec. Ves čas v službi se je dokaj dostojno vedla, 7. novembra pa jo je neznanokam popihala in si prisvojila precej obleke svoje gosposdine. Tako je odnesla 40 Din gotovine, nekaj ženskih hlače in rjuh, dve svileni kombiniji, mali ročni kovčeg, zimsko žensko jopico, kompletno modro obleko, žensko krilo iz sivga lovskega lodna in svetel plašč z rdečimi našitki. S to hato je svojo gosposdino oškodovala za okroglo 2000 Din.

Orožništvo v Lukovici je ugotovilo, da se je omenjena ženska v dnevih 7. do 9. novembra nahajala pri gostilničarki Antoniji Nakrst v Krašnji, kjer je imela hrano in stanovanje, seveda — ko je pa prišlo do poravnave računa, pa denarja od nikoder tako, da ji je gostilničarka zaplenila kovčeg, v katerem so se nahajali trije klopčiči bele volne. Zandarmerija je kovčeg zaplenila in poslala na tukajšnjo orožniško postajo. Ostale stvari je dekle odneslo s seboj in neznanokam izginila. Verjetno je, da bo plitica kaj kmalu sedla na lhamnice, odkoder bo odvedena v pristojno gajbico, da se suokori.

Znanost se mnogo peča tudi s tem, če so res živalim

Privzgojene lastnosti - dediščina potomstvu

Že dolgo je od tega, odkar so se začeli pečati biologi tudi z vprašanjem, ali se lastnosti, ki jih imajo živa bitja že od svojega rojstva, tudi podedujejo tako, da jih je opaziti vsaj v nekoliko meri tudi pri njihovem potomstvu. To vprašanje smatrajo ti znanstveniki tudi za eno najvažnejših od vseh, ki se z njimi zadnje čase pečajo. Da so ta vprašanja tolikšnega pomena ne samo teoretičnega za nauk o dedovanju, pač pa tudi velikega praktičnega pomena pri vprašanju vzgoje pri živalih, o tem so biologi tudi prepričani.

Dedovanje privzgojenih lastnosti

Vprašanje dedovanja gotovih lastnosti, ki prehajajo vsaj v neki meri od rodu do rodu, je danes že skoraj popolnoma rešeno in skoraj ni več vprašanje. Dognano je namreč, da se pridobljene ali privzgojene lastnosti ne podedujejo, to pa zato, ker so to lastnosti, ki se jih je navzel organizem, ne pa posamezna celica v njem. Če bi se teh lastnosti navezale posamezne celice, bi bila nujna posledica, da se te celice tudi v samem bistvu spreminjajo v svoji funkciji, in bi se te spremembe tudi morale podedovati na potomstvo. Tega, kar mi danes smatramo pod pojmom pridobljenega ali privzgojenega, pa brez dvoma ne smemo smatrati za nekaj, kar se tudi podeduje.

„Strenirane“ podgane - pametnejše

Tako uči znanost o dedovanju, z njo pa tudi na splošno vsi biologi. Vendar pa na gornje vprašanje še ni popolnoma odgovorjeno, vsaj ne do vseh podrobnosti. Ameriški psiholog Mac Dougall je napravil na tem polju že mnogo poizkusov, ki so deloma že tudi znani. Te poizkuse je on delal s podganami. Zaprl jih je v prostor, iz katerega sta vodila dva izhoda. Prvi izhod je bil osvetljen, drugi pa je ostal temen. Čim je podgana prišla v osvetljeni izhod, že jo je zadel električni tok. Mac Dougall je skušal dognati, koliko časa bo trajalo,

preden se bodo živalice navadile izogibati se tega osvetljenega izhoda. Zelo važno pri teh poizkusih je tudi dejstvo, da jih je Mac Dougall delal ne samo pri eni generaciji podgan, pač pa pri številnih povrsti. Le tako je mogel priti do odkritja, da napravijo potomci »streniranih« podgan vedno manj napak, kakor pa njihovi predniki. To bi se z drugimi besedami tudi reklo, da se je vendar podedoval privzgojeni strah pred osvetljenim zhomom na potomce. Po domače povedano, poznejši rodovi podgan so postali po Dougallovem odkritju bolj »pametni« in so se mnogo manj dali zapeljati v osvetljeni izhod, kaj jih je čakal električen tok.

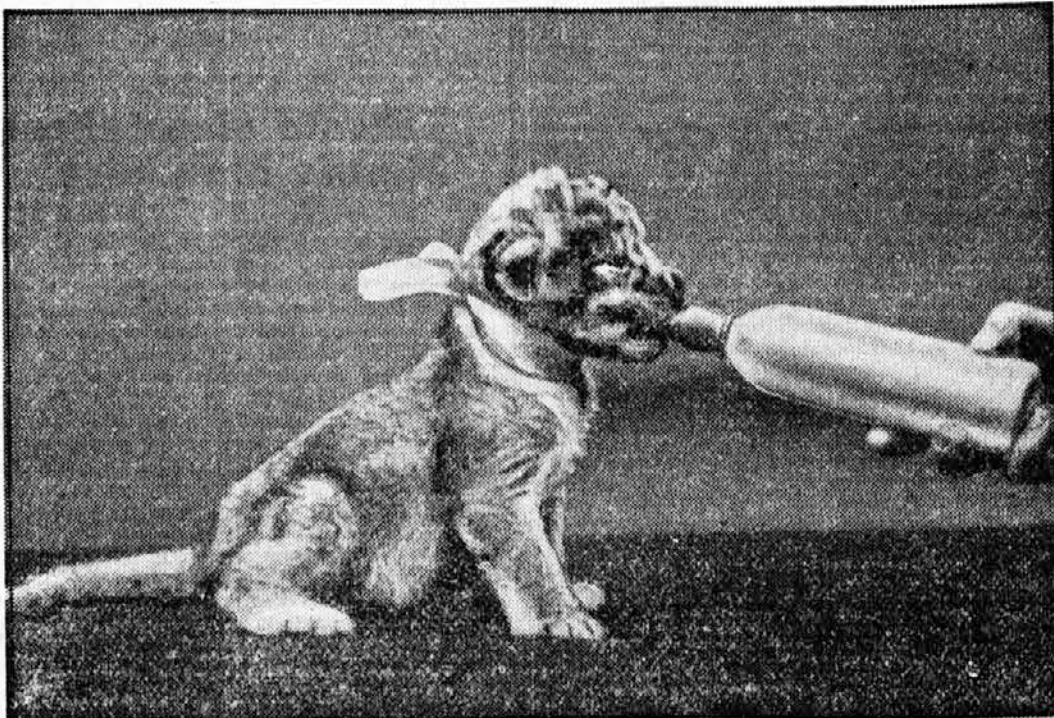
Kritika, dokazov pa še ne

Na drugi strani pa je tudi popolnoma razumljivo, da ta nova odkritja in dognanja ameriškega psihologa Mac Dougalla niso vzbudila samo največjega zanimanja v znanstvenem svetu, ampak so vzdignila tudi mnogo prahu in so naletela pri nekaterih učenjakih na zelo ostro kritiko. Profesor Crew iz Edinburgha je takoj, ko so bila objavljena gornja dognanja, začel sam s poizkusi. Vendar je treba poudariti, da ti poizkusi niso toliko zanes-

seveda potrjuje prejšnja Crewova dognanja, nasprotuje pa temu, kar si je upal trditi Dougall. Crew trdi, da sposobnost učenja pri živalih ni posledica podedovanih izkušenj, ampak neka tipična lastnost. Nekatere živali imajo to lastnost, da se sploh boje svetlobe, te se izognejo že takoj prvič osvetljenega izhoda, ki so ga uporabljali pri omenjenih poizkusih. Druge živali pa zaradi neke svoje lastnosti, ki je prav zanje značilna, najraje uberejo neko posebno določeno smer. Če bi bila namreč oboje enako močno osvetljena, bi nekaj podgan zbežalo vedno na levo, drugi del pa na desno ravno zaradi tega, ker tako zelo ljubijo neko določeno smer. Crewovo naziranje je, kakor pravi dalje revija »Nature«, da je popolnoma neosnovano trditi po dosedanjih poizkusih o kakem podedovanju privzgojenih lastnosti.

Osa ga je spravila v zapor

V Berlinu je bila pred kratkim ena najbolj svojevrstnih razprav pred sodiščem. Na zatočni klopi je sedel nek šofer, ki ga je sem spravilo čudno naključje. Vsak si bo gotovo najprej mislil, da se je pregrešil ali zaradi prehitre ali nepravilne vožnje z avtomobilom, ali pa nad čem drugim podobnim. Toda na zatočno klop je tega voznika privedla le čudna smola, ki bi se je morda ne rešil tudi še kdo drugi, če bi bil na njegovem mestu. Ko je lepo vozil v bližini Berlina svoj avtomobil, v katerem je sedel zadaj tudi nek doktor,

Dobro mu vleče, temu tisočemu levčku iz živalskega vrta v Leipzigu!

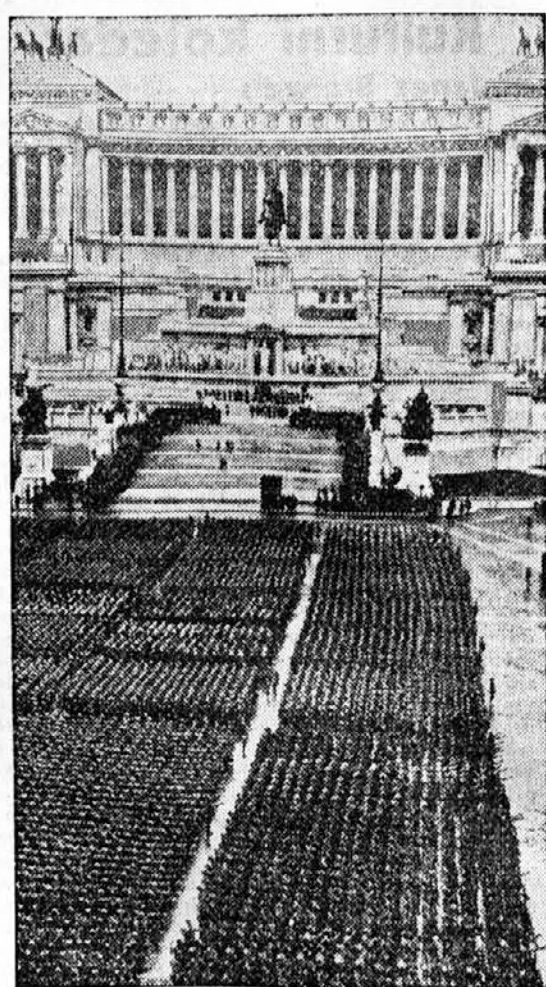
ljivi, ker se ne nanašajo na raziskavanja tako številnih generacij, kakor so se nanašala ona, s katerimi je imel celo vrsto let toliko opravka ameriški učenjak Dougall. Zato tudi ti poizkusi niso mogli prinesiti doledanjim ugotovitvam kaj, kar bi bilo z vso gotovostjo odločilne važnosti. Meloun je še pred dvema letoma v znanstveni reviji »Charakter« izrecno poudaril, da ugotovitve profesorja Crewa še niso odločilne važnosti. Tudi tole je zapisal: »Če bodo tudi v bodočnosti Crewove številke pokazale isto neenakomerno nihaje, bo šele stopilo na dnevni red vprašanje splošne veljavnosti sklepov, do katerih je prišel Mac Dougall.«

Sposobnost učenja - svojevrstna lastnost

Angleška revija »Nature« poroča sedaj o nadaljevanju Crewovih poizkusov, in vse kaže, da so se pogoji, ki jih je postavil pred dvema letoma Meloun, že izpolnili. Crewovi poizkusi niso dosedaj mogli prinesiti nikakšnega potrdila za to, kar je ugotovil s svojimi poizkusi Dougall. Crew je dosedaj opazoval 18 generacij podgan (Mac Dougall pa že pred dvema letoma 37), opazoval pa je pri svojih poizkusih poleg »streniranih« podgan tudi take, ki še niso bile tako izvežbane, to pa zato, da bi imel pri tem nekako kontrolo. Ni pa mogel ugotoviti niti da se »strenirane« podganje generacije bolje uče, pa tudi tega ne, da se neizvežbane podgane uče slabše, kakor pa izvežbane. To pa

je naenkrat prifrčala od nekega skozi okno ob njegovem sedežu sitna osa in ga začela obletavati. Na noben način se je ni mogel otresti, da se mu ne bi neprestano zaletavala v obraz. Tudi to ni nič pomagalo, da je odprl kar med vožnjo še drugo okno na nasprotni strani, ker je mislil, da bo nadležno živalico prepih le potegnil s seboj ven iz avtomobila. Ker je bilo že preveč, je s svojim pokrivalom zamahnil proti osi, da bi jo ubil, pri tem pa je za hip pozabil na nevarnost, ki bi lahko nastala zanj in za doktorja, ki je sedel zadaj. In res, v trenutku je avtomobil že zavozil čez rob ceste in se z vso silo zaletel v neko drevo ob cesti. Šofer sam po čudnem naključju ni dobil hujših poškodb, doktor pa je zaradi dobljenih ran pri tem silovitem padcu kmalu nato izdihnil. Državno tožilstvo je takoj proti njemu vložilo tožbo in jo utemeljilo s tem, da bi bil moral šofer v trenutku, ko je zašla osa v avtomobil, vozilo ustaviti, ker da je lahko vedel, da je to nujno potrebno, če se hoče zavarovati pred morebitno neizgodo. Zahtevalo je, da šoferja kaznuje sodišče s 6 meseci zapora. Sodišče je sicer voznika res kaznovalo, vendar pa samo z dvema mesecema zapora. Če je to preveč ali pa premalo, bodo gotovo lažje precenili tisti šoferji, ki so že kdaj imeli kako, vsaj podobno smolo.

Rekord. »Letos sem imel v zimskem športu srečo. Odnesel sem tri pokale in dve nagradi.« — »To še ni nič, jaz sem princel domov pet zlatih prstanov.

Rim proslavlja 67. rojstni dan kralja Viktorja Emanuela. Velika parada pred palačo Piazza Foro Impero Fascista, ki je prej nosila ime Piazza Venezia.

Obvestila

VIII. prosvetni večer, ki bo v petek 20. t. m. ob 8 uri verandni dvorani hotela Union bo veljal ponovno obisku tirolskih gor. G. prof. J. Minkar, ki je pri obisku svojem predavanju napomnil verandno dvorano se je odjunal in hoče ponovno popeljati svoje poslušalec na zanimivo turo v tirolske gore. Vljudo vabljeni zlasti oni, kateri niso dobili pri zadnjem predavanju vstopnice. Predprodaja vstopnic: Prosvetna zveza, Miklošičeva cesta 7. Sedeži 3 Din, stojala 2, za dijakke 1 Din.

Filozofsko društvo v Ljubljani bo imelo v soboto, dne 21. novembra t. l. ob 18 v predavalnici mineraloškega inštituta na univerzi svoje drugo predavanje. Predaval bo vsenč. prof. dr. Eugen Spetkovski o temi *Prognose v sociologiji*. Vabljeni so vsi, ki se zanimajo! Vstop prost!

Ruski tečaji.

Vpisovanje v ruski tečaj pri Ruski Matici se vrši vsak torek, četrtek, in petek ob 7 do 9 zvečer v nadležni trgovski šoli. Trgovski dom, Simon Gregorčičeva ulica.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Podroben program ljubljanske in vseh evropskih postaj dobite v najboljšem in najcenejšem ilustriranem tedniku »Radio Ljubljana«, ki stane mesečno samo 10 Din.

Cetrtek, 19. novembra: 12.00 Operetni venčki (plošče) — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Godbe na pihala (plošče) — 14.00 Vreme, borza — 18.00 Poster spored (Radijski orkester) — 18.40 Slovenska za Slovence (z. dr. Rudolf Kolarič) — 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura: Sokolsko predavanje — 19.50 10 minut zabave — 20.00 Koncert pevskega zbora »Grafike« — 20.45 Čajkovski: Trile, suita (plošče) — 21.15 Instrumentalni dueti kitare in mandoline (gg. Antunović — Harslag) — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Vsakemu nekaj (Radijski orkester).

Drugi programi

Cetrtek, 19. novembra, Beograd: 19.50 Narodne pesma — 20.30 Simfonični koncert — 22.30 Plošče — Zagreb: 20.00 Beograd — 22.20 Jazz — Dunaj: 19.25 Zabavni koncert — 21.00 Igra — 22.20 Baletna glasba — 23.30 Plesna glasba — Trst-Milan: 17.15 Vokalni koncert — 20.40 Pestra glasba — 21.00 Opera — Lucia di Lamermoor — Rim-Rari: 17.15 Komorni koncert — 20.40 Igra — 21.10 Violina — 22.30 Plesna glasba — Praga: 19.25 Poster koncert — 20.20 Pospelke — 20.40 Igra — 21.10 Orkestralni koncert — 22.15 Kvartet — Varsava: 19.30 Poljska glasba — 22.40 Plesna glasba — Bratislava: 20.05 Simfonični koncert — Berlin-Königsberg-Hamburg-Köln-Stuttgart-Monako: 20.10 Rudarska godba — Lipsko: 22.30 Italijanske narodne — Bukarešta: 20.15 Simfonični koncert.

Sven Elvestad:

5

Zlodej se dolgočasi

Mr. Johnson je ostal sam v oddelku. Hip pozneje je napravil znak človeku, ki je šel v hodnik mimo. Človek je prišel noter in mr. Johnson mu je dejal, medtem ko si je prižgal cigareto:

»Well, mislim, da ga jutri imamo.«

Tretje poglavje.

Generalni ravnatelj se je peljal z vlakom do Malmöja ter se prebudil nekje na schoonski ravnini. Zelo dobro je spal in se tudi dobro počutil, čeravno je pogrešal svojo jutranjo kopel. Sicer pa so moderni, prostorni švedski vagoni nudili izobilje udobnosti, ki brez nje ni mogel več živeti. V tej udobnosti jih prekašajo morda le amerišanski luksuzni vozovi. Stal je ob oknu na hodniku in opazoval voz v vsej njegovi dolžini. Z begotno lahkoto je drsel po tračnicah in se pri tem skoraj neopazno gugal. Svetloba se je lomila v niklasto okovanih stenah in to v lepi trojni polituri. Bredeju je prišel na misel nov tip vagona s kopalnico, ali vsaj s prho. Čisto nov tip. Nova vagonaska tehnika. Nove tovarne, nov delniški kapital... ne, nejevoljno je zavrnil preračunavanja. Pred letom dni bi ga privedlo do tega, da bi sklical železniške inženirje. Tako se je vozil po svetu. Okrog njega se je kar kadilo od načrtov in brzjav-nih nakazil, v njegovi bližini so neprestano

šklepotali pisalni stroji, njegovo življenje je bilo polno nemira, ki se je v velikih krogih razširjalo okrog po zemlji. Zdaj pa je bil sredi mrtvaške tišine. Ta mir in spokojnost je užival kot novo senzacijo. Bilo mu je, kakor da se je bil vozil z gromom in ropotom skozi dolg, dolg predor in se zdaj znašel v sončno osvetljeni, mili, tišini polni pokrajini.

Jutro, skodelica kave in zemljica na kopenhagenskem parniku — hotel si je razložiti svoje razpoloženje, ko je sedel na krovu in gledal proti Öresundu, ki ga je nežno kodrala jutranja sapa, toda ni mogel. Prišel je le do najsplošnejšega izraza v svojem prijetnem občutju, imel se je za človeka, ki ima dovolj časa, da popotuje, ki ima mnogo veselja nad majhnimi rečmi življenja. Kakor na primer nad tečno hrano in svežim pomladnim jutrom. Sam od sebe se je razveselil, da je bil lahko sam. Sinočnjega znanca ni bilo nikjer videti. Amerikanec se je odpeljal najbrž preko Helsingöra in bil zdaj pač že v Kopenhagenu.

Na pomolu ga je prepoznal sluga hotela Feniks in ga nagovoril. Videlo se je, da je možakar začuden, ker se je bogatin pojavil kar tako preprosto. Pokazal se je čisto sam. Brez tajnikov. Brez služinčadi. Brez velikan-ske prtljage. Gospod generalni ravnatelj je odklonil sleherno pomoč; nesel je sam svojo majhno torbo v roki in se skromno odpeljal s taksijem.

Pri prihodu v hotel spet isto začudenje. Vrtar je pritekel vidno preplašen: »Gospod

generalni ravnatelj nam prihaja danes popolnoma nepričakovano,« je vzkliknil. »Prav nobenega brzjava še nismo prejeli.

»Nisem brzojavil,« je odvrnil Brede.

»A tako! Ali razume se samo po sebi, da bo za trenutek vse v redu. Spremlstvo po navadi. Sprejemna soba in tajniki se bodo najbrž morali zadovoljiti s starim traktom poslopja...«

Generalni ravnatelj je položil prtljažni listek in ključek od kovčka na mizo.

»Hotel bi eno samo sobo s kopalnico,« je dejal, »in če le mogoče v starem, tistem traktu.«

»Izjemoma enkrat potujete torej tudi za razvedrilo?« je dejal vrtar smeječ se, pri tem pa klical za hotelskimi sli, jih odpošiljal, dajal pošto mimohitečim gostom, govoril »halo« v telefon in potrjeval dospele brzojavke. Pravi hotelski vrtar mora vse to v eni sami potezi opravljati, on je stroj, ki ga hraniš z delom. Če delo le za hip zastane, obstane tudi on in ne ve ne kod ne kam.

»Pa naj bo za razvedrilo po vaše, dragi Herholt,« je dejal prijazno generalni ravnatelj. Med njim in vrtarjem je vedno vladal poseben zaupljiv ton. Za potujočega poslovnega človeka je spreten vrtar življenjska nujnost. Kakor se najdejo veliki poslovni ljudje, tako se najdejo tudi veliki vrtarji, ki si pridobijo svetovno slavo v čudovitem prostozidarskem življenju, ki ga imenujemo moderno popotovanjsko življenje.

V sledečih desetih minutah je razložil

sprejemnemu šefu svoje želje. Želel je, da ga prav nikdo ne bi motil. To pot ni hotel delati nikakih obiskov, pa tudi sprejemati ni hotel nikogar. — Po svojem približnem načrtu je hotel ostati par dni v hotelu, nato pa se odpeljati proti jugu. Takoj so ga razumeli in od takrat naprej je občutil, da je dobro spravljen. Želel si je bil, da bi ga nikdo ne motil, no — v resnici ni bilo sile na svetu, ki bi se mogla pritihotapiti skozi te čuječe ljudi in ga motiti. Ko je stal v svoji sobi, ki je bila visoka kakor kaka grajska dvorana in opremljena s starim danskim pohištvom in ko je opazil, da je poulični trušč skoraj čisto zamrl, je moral pomisliti na svoje zadnje bivanje pred letom dni. Takrat ni bil imel niti toliko časa, da bi pomislil na uro, marveč so ga morali drugi nenehoma opozarjati. Čez deset minut bo konferenca z Veliko nordijsko banko... Ob dveh čaka Zasebna banka... Prišel je avto Vzhodnoazijske... Neprestano odhajanje in prihajanje... večno telefonsko brnenje... in sredi vsega dirindaja je še moral dati slovesno kosilo, pojedino. Še zdaj je s strahom pomislil na svoje dolžnosti. Na sprejem z odklovanji okrašenih gospodov v velikem salonu. Spomnil se je svoje presenečenosti, ko so se odprla velika pomična vrata in se je vsa družba približala izredno dolgi mizi in ni bilo nikjer videti strežnika, razen majhnega, resnega človeka, ki je dyakrat tlesnil ob dlan, ko so gospodje sedli za mizo, tako da je mizo hkrati naskočila vojska strežnikov.